

Umeå universitet

Utvärderingsavdelningen
Carl Sundström
BESLUT

2003-06-24
Reg.nr 641-4050-02

Ansökan om rätt att utfärda barnmorskeexamen

Umeå universitet ges rätt att utfärda barnmorskeexamen.

Ansökan

Umeå universitet har ansökt om rätt att utfärda barnmorskeexamen, 60 poäng. Med anledning av detta har Högskoleverket tillsatt en grupp ämnessakkunniga för att granska ansökan. Gruppen har bestått av universitetslektor Vivi-Anne Rahm, Uppsala universitet (ordförande), universitetslektor Ingela Rådestad, Mälardalens högskola, och universitetslektor Eva Nissen, Karolinska institutet.

De ämnessakkunniga har granskat universitetets ansökan med underlagsmaterial. Det skriftliga materialet har kompletterats med intervjuer med ledning, lärare och studenter vid ett besök vid universitetet. Ett yttrande från de ämnessakkunniga bifogas.

Bedömning

De ämnessakkunniga bedömer att Umeå universitet har tillräckliga förutsättningar att uppfylla de mål för barnmorskeutbildning som finns angivna i högskoleförordningen. De rekommenderar att universitetet ges examensrätten.

I de ämnessakkunnigas yttrande ges ett antal förslag på åtgärder som bör vidtas vid universitetet för att förbättra och stärka utbildningen. Högskoleverket kommer att särskilt uppmärksamma dessa förslag vid den nationella utvärderingen av barnmorskeutbildningarna år 2006.

Beslut

Högskoleverket instämmer i de ämnessakkunnigas bedömning och beslutar bifalla Umeå universitets ansökan.

Detta beslut har fattats av universitetskansler Sigbrit Franke efter föredragning av utredare Carl Sundström i närvaro av avdelningschef Ragnhild Nitzler.

BESLUT

2003-06-24

Reg.nr 641-4050-02

Sid 2

Sigbrit Franke

Carl Sundström

Kopia:

Utbildningsdepartementet

De sakkunniga

Prövning av rätt för Umeå universitet att
utfärda barnmorskeexamen

Innehållsförteckning

REKOMMENDATION	3
Uppdraget	3
Bedömagruppen	3
Arbetet	3
Högskolelag och högskoleförordning	3
Barnmorskeexamen	3
Prövningen	4
UMEÅ UNIVERSITET	5
Utbildningen	5
Organisation	5
Programmets utformning	5
Lärarkompetens	5
Undervisningsformer	6
Klinisk utbildning	6
Handledning	6
Examinationsformer	6
Litteratur	6
Bibliotek	6
Kvalitetsarbete	7
BEDÖMNING	8

Rekommendation

Bedömargruppen rekommenderar att Umeå universitet får rätt att utfärda barnmorskeexamen.

Uppdraget

Umeå universitet ansökte i september 2002 om rätt att utfärda barnmorskeexamen.

Bedömargruppen

Högskoleverket har utsett universitetslektor Vivi-Anne Rahm, Uppsala universitet, universitetslektor Ingela Rådestad, Mälardalens högskola och universitetslektor Eva Nissen, Karolinska institutet till sakkunniga i verkets prövning av ansökan från Umeå universitet.

Arbetet

Bedömargruppen har tagit del av ansökan från Umeå universitet med bilagor, inklusive kompletterande material som inkom i april 2003. Ansökan har omfattat en kortfattande beskrivande text, uppgifter om lärarkompetens, utbildningsplan samt kursplaner. Vid platsbesöket kompletterades materialet med studiehandledningskompendium, examinationsexempel samt uppgifter om kvalitetsarbete i form av utvärderingsformalia.

Vid ett platsbesök den 27 maj 2003 samtalande gruppen med universitetsledning, utbildningsansvariga, studenter samt lärare på såväl teoretisk som klinisk nivå.

Högskolelag och högskoleförordning

Villkoren för att få utfärda examina föreskrivs i högskolelagen och i högskoleförordning.

De allmänna målen för grundläggande utbildning beskrivs i 1 kap. högskolelagen. All högskoleutbildning ska vila på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet. Verksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Den ska avpassas så att en hög kvalitet nås såväl i utbildning som i forskning. Studenten ska ha rätt att utöva inflytande. Med en skärpning av en tidigare regel gäller från den 1 juli 2002 att den grundläggande högskoleutbildningen ska ge studenterna förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar, förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, samt beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Inom det område som utbildningen avser skall studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå, följa kunskapsutvecklingen och utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området.

Barnmorskeexamen

Barnmorskeexamen uppnås efter fullgjorda kursfordringar om sammanlagt minst 60 poäng. Därtill ställs krav på avlagd sjuksköterskeexamen samt av Socialstyrelsen utfärdad legitimation.

Av högskoleförordningens examensbilaga framgår att utbildningen till barnmorska, utöver kraven ovan, ska uppfylla specifika mål:

- förvärvat sådana kunskaper och färdigheter som fordras för att självständigt kunna arbeta som barnmorska, utvecklat sin självkänedom och förmåga till inlevelse och därigenom, med

beaktande av ett etiskt förhållningssätt och en helhetsbild av människan, utvecklat sin förmåga till goda relationer med patienter och deras närstående,

- förvärvat kännedom om sådana förhållanden i samhället som påverkar kvinnors och mäns hälsa samt kunna initiera och delta i hälsobefrämjande och förebyggande arbete.

Härutöver gäller de mål som respektive högskola bestämmer.

Prövningen

Denna prövning har utgått från kvalitetsaspekter som utarbetats av Högskoleverket utifrån regler i lag och förordning och i samråd med universitet och högskolor.

Kvalitetsaspekterna är

- lärarkompetens och kompetensutveckling,
- utbildningens mål, innehåll och organisation,
- ämnesdjup, ämnesbredd och yrkesrelevans,
- övergångsmöjligheter till forskarutbildning,
- kvalitetsarbete och utvärdering,
- studentmedverkan,
- internationellt perspektiv,
- bibliotek och informationsförsörjning,
- lokaler och utrustning samt
- kritisk och kreativ miljö.

För en diskussion om dessa aspekter hänvisar vi till högskoleverkets rapport Examensrättsprövning (högskoleverkets rapportserie nr 2001:4 R).

Umeå universitet

Barnmorskeutbildningen vid Umeå universitet bedrivs vid institutionen för omvårdnad. Institutionen har sitt ursprung i enheten för omvårdnadsforskning som bildades 1980 som den första i Sverige. En forskartjänst i omvårdnadsforskning inrättades samma år och Sveriges första professor i omvårdnadsforskning utnämndes vid enheten 1987.

Institutionen för omvårdnadsforskning bildades 1988. Forskarutbildning startade 1982.

Institutionen är sedan juni 1999 lokaliserad till Vårdvetarhuset på campusområdet, Umeå universitet. Institutionen lyder organisatoriskt under medicinsk- odontologisk fakultet och har idag ca 80 personer anställda.

Under våren 2000 utökades Institutionen för omvårdnad till en flerämnesinstitution. Vid institutionen bedrivs idag undervisning och forskning inom omvårdnad och medicinsk psykologi.

Sjuksköterskeutbildningarna integrerades med universitetet och institutionen för omvårdnadsforskning 1998 till institutionen för omvårdnad. Inom institutionen för omvårdnad utbildas ca 1000 av Umeå universitets totalt 25000 studenter. Institutionen bedriver sjuksköterskeutbildning i Umeå och Skellefteå, specialistutbildningar för sjuksköterskor, magisterutbildning i omvårdnad samt forskarutbildning. Omvårdnad är huvudämne i sjuksköterskeutbildningen sedan 1993.

Utbildningen

Organisation

Institutionen för omvårdnad ansvarar för barnmorskeutbildningen.

Programmets utformning

Barnmorskeutbildningen omfattar 60 poäng, fördelade på tre terminer, varin ingår 30 poäng klinisk utbildning och 30 poäng teoretisk utbildning i reproduktiv och perinatal omvårdnad och medicinsk vetenskap.

Termin 1: Vetenskaplig baskurs med inriktning mot reproduktiv och perinatal omvårdnad 5 poäng, Kvinno- och mödrahälsovård samt förlossningskonst 15 poäng.

Termin 2: Förlossningskonst, neonatal- och puerperalvård 11 poäng, Kvinno- och mödrahälsovård 9 poäng.

Termin 3: Förlossningskonst, neonatal- och puerperalvård 15 poäng, Fördjupningsarbete inom reproduktiv och perinatal omvårdnad 5 poäng.

Lärarkompetens

Vid Institutionen för omvårdnad finns fyra barnmorskor, varav en universitetslektor i reproduktiv och perinatal omvårdnad. Från och med januari 2004 kommer ytterligare en universitetslektor i reproduktiv och perinatal omvårdnad anställas på 50 procent vid institutionen.

I undervisningen medverkar i olika omfattning i övrigt 14 lärare, som är anställda vid andra institutioner, däribland Institutionen för Obstetrik/Gynekologi, Allmän medicin, Genetik och Ekonomisk historia.

Undervisningsformer

Den pedagogiska metoden vid utbildningen är problembaserat lärande (PBL). På en inledande kurs introduceras studenterna i ett problembaserat och kritiskt tänkande som därefter tillämpas under resterande utbildning. Studierna genomförs sedan i form av självstyrt lärande, baserat på studentens eget kunskapsbehov. Arbetet sker i basgrupper. Centrala lärarledda inslag i upplägget är handledningstillfällen, föreläsningar och resurstillfällen efter behov samt seminarier. Centrala lärarledda inslag i upplägget är färdighetsträning, föreläsningar, handledningstillfällen och resurstillfällen efter behov samt seminarier.

Klinisk utbildning

Institutionen för omvårdnad ansvarar för den kliniska utbildningen, som omfattar 30 poäng. Samtliga vårdinrättningar i den norra regionen, där barnmorskestuderande kommer att göra sina kliniska studier, är skriftligt och muntligt informerade om den modell som används för utbildningen.

Den kliniska utbildningen sker på studieorten efter institutionens anvisningar. Under den kliniska utbildningen ska studenterna ha biträtt 50 förlossningar. Utbildningen ska ge studenterna träning i att uppmärksamma kvinnans behov och träning att tillgodose dessa. Utbildningen ska ge studenterna träning i att uppmärksamma kvinnans/familjens behov och förmåga att tillgodose dessa.

Handledning

En gemensam policy för handledning har utvecklats i samverkan mellan institutionens lärare, studenter och regionens berörda vårdinrättningar. Syftet har varit att handledningen ska möjliggöra för studenten att integrera den teoretiska kunskapen med det kliniska arbetet. Därigenom ska omvårdnadsämnet/reproduktiv och perinatal omvårdnad utvecklas på en akademisk nivå i den kliniska utbildningen.

Övergripande ansvar för planering av den kliniska utbildningen har klinisk adjunkt. På respektive klinisk utbildningsenhet har en huvudhandledare som är en kliniskt verksam barnmorska med minst 40 poäng i ämnet omvårdnad ansvar för studenten. Huvudhandledaren har avsatt tid för planering, reflektion, undervisning och uppföljning med studenterna samt för medverkan i kliniska seminarier och examinationer. Huvudhandledare och klinisk adjunkt vid institutionen genomför tillsammans med studenterna trepartssamtal avseende planering och kontinuerlig bedömning. Studenten handleds i den praktiska dagliga verksamheten av tjänstgörande barnmorska/sjuksköterska.

Examinationsformer

Olika typer av examinationer förekommer, exempelvis skriftliga rapporter, seminarier, skriftliga/muntliga tentamina samt kliniska examinationer.

Litteratur

I enlighet med pedagogiken inom PBL ska studenterna självständigt söka kunskap. Listor med referenslitteratur finns tillgängliga för studenterna.

Bibliotek

Hösten 2002 invigdes ett medicinskt bibliotek vid Norrlands Universitets Sjukhus, i anslutning till utbildningens lokaler. Biblioteket rymmer informationsresurser för studenter, lärare, forskare och vårdpersonal. Ett 50-tal datorarbetsplatser, ett stort antal läsplatser, databaser, böcker och tidskrifter erbjuds. Bibliotekets goda tillgång till tidskrifter inom aktuellt ämnesområde utgör ett viktigt stöd i tillämpningen av den problemorienterade undervisningsformen.

Kvalitetsarbete

I samtliga kurser utför studenten tillsammans med kurs- och terminsansvariga lärare systematisk utvärdering och bedriver gemensam kvalitetsutveckling.

Bedömning

Bedömargruppen anser att Umeå universitet har förutsättningar att bedriva en god barnmorskeutbildning. Engagemanget hos utbildningsansvariga är stort och utbildningens uppläggning är genomtänkt och ambitiös.

Vid tiden för examensrättsprövningen, maj 2003, hade utbildningen bedrivits under två terminer. Bedömargruppens intryck är att de goda förutsättningarna vid universitetet att bedriva utbildningen under denna period tagits väl tillvara. I och med att ytterligare studenter tas in hösten 2003 kommer kraven på utbildningsansvariga och lärare att öka.

För att säkra utbildningens fortsatta positiva utveckling vid Umeå universitet anser bedömargruppen att det är nödvändigt att forskningen i ämnet reproduktiv och perinatal omvårdnad tydligare etableras vid lärosätet. Som en konsekvens av detta bör

- för det första, befintliga lärare ges ökat utrymme att bedriva egen forskning och
- för det andra, ämnet tilldelas basresurser för forskning, exempelvis i form av ett väl tilltaget startbidrag.

Avgörande för utbildningens fortsatta framgång är således att positionen för ämnet reproduktiv och perinatal omvårdnad stärks vid universitetet. Om utbildningen även på sikt ska bli framgångsrik måste medvetenheten om att ämnet är ett eget forskningsområde först och främst tydligare etableras på universitets ledningsnivå. Vidare måste ämnet stärkas vid institutionen för omvårdnad, där utbildningen bedrivs, och vid medicinsk-odontologisk fakultet. Trots samverkan med närliggande ämnen befinner det sig idag delvis klämt mellan de redan etablerade ämnesområdena medicin och omvårdnad. Det är oklart för bedömargruppen om ämnet reproduktiv och perinatal omvårdnad verkligen betraktas som ett eget forskningsämne inom institutionen för omvårdnad.

Lärbemanningen vid utbildningen är god avseende adjunkter. Vid tiden för bedömargruppens platsbesök var dock endast en lektor i reproduktiv och perinatal omvårdnad verksam vid institutionen. Hennes möjlighet till att bedriva forskning begränsas av utbildningsuppdraget. Ytterligare en lektor kommer i januari 2004 att ansluta på en 50 procentig anställning – en långsiktigt nödvändig förstärkning på lärarsidan, enligt bedömargruppen. Det är av central betydelse att båda dessa lektorer ges utrymme att bedriva forskning inom ramen för sin arbetstid för att en forskningsbas inom ämnet därigenom ska kunna etableras vid universitetet.

Vid Umeå universitets barnmorskeprogram har man utvecklat en genomtänkt modell för avvägningen mellan teoretisk och klinisk utbildning. Genom återkommande trepartssamtal mellan student, huvudhandledare och klinisk adjunkt kopplas teoridelens vetenskapliga perspektiv till den kliniska utbildningen. För att ytterligare stärka kopplingen mellan klinisk utbildning och teori skulle det dock vara önskvärt att den kliniska adjunktens medverkan blev tydligare vid trepartssamtalen. Bedömargruppen är dock medveten om att problemet dels kan relateras till regionens relativt stora geografiska avstånd, dels till de initiala problem som finns när en utbildning ska genomföras för första gången vid en institution.

Samarbetet med de vårdinrättningar där den kliniska delen av utbildningen bedrivs fungerar bra. De studenter som bedömargruppen träffade vid platsbesöket upplevde att de bemöttes mycket väl under sin kliniska utbildning.

Som pedagogisk metod vid utbildningen används problembaserat lärande (PBL). Efter en trevande inledning vid utbildningens start hösten 2002 anser såväl lärare som studenter att metoden utvecklats och att den idag är en bra modell för inläring.

Det pedagogiska upplägget och arbetssättet innebär att studenterna blir medvetna om ämnet reproduktiv och perinatal omvårdnad som ett eget forskningsfält. I teoridelen betonas således ett vetenskapligt och kritiskt tänkande. Betydelsen av att hålla sig uppdaterade med forskningsutvecklingen inom ämnet får studenterna därmed med sig från utbildningen. Bedömaregruppen anser dock att utbildningens mål tydligare borde framgå i utbildningsplanen. I den s.k. studiehandledningen presenteras mål för utbildningens olika delar klart och tydligt.

I utbildningen utnyttjas lärarkompetens från en rad närliggande ämnesområden vid Umeå universitet. Företrädare för Institutionen för obstetrik och gynekologi deltar aktivt i kursplaneringen och med föreläsningar. Föreläsningar utifrån ett genusperspektiv är också integrerade i undervisningen.

Vid institutionen bedrivs ett fortlöpande kvalitetsarbete, bl.a. genom ett ambitiöst kursvärderingssystem. En stor tillgång för utbildningen är universitetets medicinska bibliotek som, utöver att vara modernt och välsorterat, genom sin utformning och engagerade personal bidrar till den kreativa miljön vid universitetet.

Bedömaregruppen anser vidare att följande åtgärder ytterligare skulle förbättra och stärka barnmorskeutbildningen vid Umeå universitet:

- Synliggör utbildningen vid universitetet. För det första, att utbildning och forskning i ämnet reproduktiv och perinatal omvårdnad bedrivs vid Umeå universitet borde framgå av presentationsskylten vid entrén till institutionen. Och, för det andra, döp om arbetsrummet på förlossningen från kandidatrum till studentrum. Nuvarande benämning är ålderdomlig och ger en implicit förtur till dator- och läseplatser åt läkarstuderande.
- Avsätt resurser för att utveckla ett utbud av kurser på C- och D- samt forskarutbildningsnivå inom ämnet reproduktiv och perinatal omvårdnad. Detta är inte minst viktigt om en magisterexamen på sikt ska kunna inrättas vid institutionen samt för en framtida forskarutbildning.
- Utnyttja bättre möjligheterna till samundervisning mellan barnmorskestuderande och medicinstuderande, både teoretiskt och genom gemensamma metodövningar.
- Förstärk internationalisering. Vid tiden för provningen pågick endast ett tämligen begränsat internationellt utbyte och samarbete.
- Uppmärksamma Umeå universitets jämställdhetsplan. Ansvariga för utbildningen på universitetsledningsnivå är män, medan barnmorskeutbildningen på institutionsnivå till stor del är en utbildning av och för kvinnor. Detta är inte tillfredställande ur ett jämställdhetsperspektiv.